

De beste dokter is de

In de allerlaatste reguliere Andere tijden-aflevering op televisie aandacht voor Jac. P. Thijssse, de grootste Nederlandse natuurbeschermmer aller tijden. Dik van der Meulen schreef een biografie over hem.

TEKST: BRAM DE GRAAF

BEELD: SPAARNESTAD PHOTO, ANP, PUBLIEK DOMEIN

Veel Nederlanders hebben ze nog ergens in huis liggen: de Verkade-verzamelsalbums over de natuur, met teksten en illustraties van Jac. P. Thijssse (1865-1945). De plaatjes van Nederlandse flora en fauna zaten in beschuit- en ontbijtkoekverpakkingen. Dat bleek een schot in de roos: vanwege de verzamelwoede vonden de producten van Verkade gretig aftrek; van de albums zelf werden meer dan twee miljoen exemplaren verkocht.

Die hadden ieder een thema, zoals de seizoenen of verwaarloosde groengebieden. “Dankzij Thijssse kreeg Nederland aandacht voor zijn natuur”, zegt zijn biograaf Dik van der Meulen. “Ik noem hem daarom ‘de Thorbecke van het landschap’. Thorbecke gaf de Nederlandse democratie vorm, Thijssse vond de natuurbescherming in Nederland uit – hij was in 1905 de initiatiefnemer voor de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Rond 1900 vonden veel mensen de natuur hooguit handig als ze hakhout nodig hadden. Zonder hem had Nederland er heel anders uitgezien.”

Meer dan schapen

Thijssses liefde voor de natuur ontstond tijdens zijn jeugd in de landelijke omgeving van Grave en Woerden, waar zijn vader als militair was gelegerd. Die nam de kleine Jac. mee de weilanden in. “Hij wees hem op de bloemen, vogels en insecten. Toen hij later onderwijzer werd, deelde hij die kennis met zijn leerlingen. Eerst schreef hij er boeken over die voor de jeugd waren bedoeld, maar ook door volwassenen werden gelezen. Later kwamen de Verkade-albums.”

Het in 1927 verschenen *Texel* is daar de populairste van, en hierover gaat ook de aflevering van *Andere tijden*. In 1890 ging Thijssse als onderwijzer aan de slag op het grootste Waddeneiland. Men zag dat toen als ongelooflijk saai, een plek met alleen maar schapen. “Maar de natuur gaf de doorslag om er te gaan werken en het bleek een openbaring: landelijk en wijds, met ontelbare soorten bloemen en vogels. Thijssse vond het er geweldig.”

In zijn vrije tijd liep hij graag over het eiland; wandelingen van dertig kilometer waren daarbij geen uitzondering. Ook na zijn vertrek van Texel kwam hij er nog veel en graag. Zo gaf hij er rondleidingen aan leerlingen. Er waren weinig plekken op de wereld waar hij liever was dan op het bovendeck van de veerboot naar Texel, schreef hij in het Verkade-album. Om verderop gedetailleerd te vertellen waarom dat zo was: het strand met zijn schelpen, de polders vol bloemen en planten, en de vogels. Die overtroffen zijn verwachtingen, zegt Van der Meulen. “Neem zijn beschrijving van de bergeend: ‘In de verte maken ze den indruk van

natuur

zwart en wit, maar als je dichterbij komt bewonder je den roode pooten, den rooden snavel, den groenen kop, den bruinen halsband; och wat een mooie vogels en wat een fiere houding heeft het mannetje.”

Bloeiende weiden

Met het Verkade-album stond Thijssse aan de basis van het massatoerisme op Texel. Vaak werd hem gevraagd of hij daar spijt van had, vertelt Van der Meulen. “Maar nee. ‘Het eiland kan dat wel aan’, zei hij. ‘En misschien gaan deze bezoekers ook van de natuur houden.’

Want natuur was voor hem belangrijker dan wat dan ook. Hij schreef ooit: ‘er is geen betere dokter dan de natuur’. Dat vinden we eigenlijk nog steeds.”

Hij vreest dat Thijssse zou schrikken van hoe de natuur in Nederland er anno 2025 voorstaat. “Hij hield van de bloeiende weiden, vol rondvliegende grutto’s en kemphanen. De kemphaan is bijna uitgestorven, de grutto gaat achteruit, weiden zijn nu graslanden zonder bloemen en andere gewassen. Anderzijds zou hij zien dat er wel overal aan natuurbescherming wordt gedaan. Ik denk daarom dat hij toch ook hoopvol zou zijn. Hoopvol en strijdbaar, want zo was hij.”

Hij was namelijk ook voorstander van de vooruitgang die gepaard ging met stedenbouw en industrialisatie. “In zijn jeugd was er nog veel armoede en hongersnood in Nederland. Die is voor een groot deel verdwenen. Hij zou zeggen: ‘Bevolkingsdichtheid en natuur kunnen samengaan, maar we moeten er wel ons best voor doen.’ Hij was een enorme verbinder en zou erin slagen om al die tegengestelde groeperingen van vandaag de dag bij elkaar te brengen.”

Van der Meulen, zelf een bezorgde natuurliefhebber, doelt daarmee onder meer op een beweging als Extinction Rebellion. “Ook ik heb met hen op de snelweg gezeten en heb me laten arresteren. Thijssse zou ook met zulke groeperingen in gesprek zijn gegaan. Hij lijkt me niet het type dat zelf op de A12 was gaan zitten, maar hij kon fel uit de hoek komen als het nodig was. Ik heb deze biografie over hem vanuit mijn eigen bezorgdheid geschreven. De epiloog is een noodkreet. Het paradijs van Thijssse wordt ernstig bedreigd, schrijf ik daarin, maar de toestand is nog niet hopeloos.”

Andere tijden | donderdag | 20.55 | NTR | NPO 2

‘Thijssse hield van de bloeiende weiden, vol rondvliegende grutto’s en kemphanen’